

ȘCOALA DE VARĂ „EUGENIU COȘERIU”, CLUJ-NAPOCA – 2012, 2013, 2016

NADIA OBROCEA

Universitatea de Vest din Timișoara

Eugeniu Coșeriu este unul dintre marii lingviști ai umanității, creatorul unei paradigme lingvistice extrem de originale, *i.e.* lingvistica integrală, cu care se înscrie în zona contribuțiilor fundamentale în domeniul științei limbajului, alături de Ferdinand de Saussure, întemeietorul lingvisticii structurale, și de Noam Chomsky, care a dezvoltat gramatica generativ-transformațională.

Unul dintre cei mai importanți discipoli ai lui Eugeniu Coșeriu este prof. univ. dr. Mircea Borcilă, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, despre care însuși Eugeniu Coșeriu afirma că este unul dintre cei mai buni cunoscători ai doctrinei sale: „De altfel, Eugeniu Coșeriu, referindu-se la receptarea concepției sale lingvistice pe plan internațional (în vol. *Die Sachen sagen, wie sie sind. Eugenio Coseriu im Gespräch*, realizat de J. Kabatek și A. Murguía, 1997), menționa că foarte mulți dintre elevii săi direcți și indirecti au preluat anumite elemente din concepția sa, fără să-și propună asimilarea acesteia în profunzime. Alții, cum ar fi J. Herculano de Carvalho din Portugalia sau Evanildo Bechara din Brazilia, au preluat teoria lingvisticii integrale în linii mari. Cel care a asimilat-o însă în întregime și în profunzime, preciza E. Coșeriu, este Mircea Borcilă de la Cluj” (Bojoga 2013, 20).

Aportul fundamental adus de Mircea Borcilă la cunoașterea și dezvoltarea lingvisticii integrale a fost crearea unei școli de lingvistică integrală – una din cele mai valoroase, în plan internațional –, la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, formată din eminenți discipoli – în special clujeni – ai coșerianis-

mului, dintre care îi amintim pe Cornel Vilcu, Lucian Lazăr, Emma Tămăianu-Morita, Eugenia Bojoga, Oana Boc, Dina Vilcu, Cristina Varga etc., care au constituit ulterior *Centrul de Studii Integraliste „Eugeniu Coșeriu”* și Asociația cultural-științifică „Eugeniu Coșeriu”: „L’intégralisme de Cluj est, sans doute, le résultat de l’activité coagulante du professeur Mircea Borcilă et de son esprit créatif, basé sur la conviction profonde qu’une grande linguistique doit suivre les voies les plus fertiles et qu’on a besoin d’une grande linguistique en Roumanie. Sa personnalité et ses écrits se retrouvent à la base d’une impressionnante « foundation », où ses disciples talentueux travaillent également” (Oancea, Obrocea 2013, 196¹).

Dintre demersurile cele mai semnificative inițiate la Cluj – un adevărat „nucleu iradiant al integralismului” – amintim: conducerea de către prof. univ. dr. Mircea Borcilă a numeroase teze de doctorat și disertații pe teme de lingvistică integrală, organizarea celui de-al doilea Congres Internațional dedicat lui Eugeniu Coșeriu, „CoseCluj – perspective contemporane”, în 2009, predarea lingvisticii integrale în cadrul Facultății de Litere, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, înființarea unei Școli de vară, unica de această factură din România și din lume, dedicată doctrinei lingvistice a lui Eugeniu Coșeriu.

Școala de vară „Eugeniu Coșeriu”, la care au predat cursuri și au susținut prelegeri discipoli ai lui Eugeniu Coșeriu din întreaga lume: România, Germania, Spania, Italia, Franța, Japonia etc., este destinată profesorilor, studenților și tuturor celor interesați de teoria lingvistică a lui Eugeniu Coșeriu. În cadrul Școlii au avut loc, de asemenea, fructuoase seminare, ateliere, mese rotunde pe temele fundamentale ale lingvisticii integrale, ceea ce a creat o efervescență ideatică deosebită, extrem de benefică aprofundării doctrinei coșeriene. Limbile de lucru ale Școlii au fost: româna, engleza, franceza și spaniola, fapt care a permis participarea a numeroși cursanți din diferite țări: România, Republica Moldova, Italia, Germania, Spania, Polonia, Cehia, Elveția, Vietnam etc.

¹ A se vedea, în acest sens, și Oancea, Obrocea 2015.

Prima ediție a Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu”, organizată la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca de Colectivul de lingvistică generală și semiotică al Departamentului de limba română al Facultății de Litere, care a avut loc în perioada 25 iunie – 8 iulie 2012, a avut următoarea temă: „*Eugeniu Coșeriu și paradigmele lingvisticii actuale*”. Obiectivul acestei ediții a Școlii, formulat în mod explicit în circulara Școlii de vară, este „de présenter, par l’intermède de conférences et de cours d’été, la théorie linguistique d’Eugenio Coseriu, aussi bien dans ses dimensions générales et théoriques (philosophie du langage, épistémologie et théorie linguistique) que dans ses dimensions applicatives” (*apud Circulara Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu și paradigmele lingvisticii actuale”, 25 iunie – 8 iulie 2012, Cluj-Napoca*).

Acestei prime ediții a Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu” i-a fost dedicat un număr special al revistei „Limba română”, din Chișinău (XXIII, nr. 5-6 [215-216]), în care a fost prezentat pe larg evenimentul științific organizat la Cluj și unde au fost publicate unele dintre prelegerile susținute de profesori, contribuții pe teme coșeriene ale cursanților, interviuri luate unor importanți profesori care au predat la Școala de vară.

În prezentarea acestei ediții a Școlii, Diana Faur a făcut următoarele precizări: „Orientarea de ansamblu a programului de studii al Școlii de vară «Eugeniu Coșeriu» a vizat două direcții: pe de o parte, a oferit bursierilor participanți posibilitatea de a aprofunda sistematic una dintre cele mai temeinice și mai complexe abordări în științele limbajului, lingvistica integrală, iar, pe de altă parte, a pus în relație concepția coșeriană cu alte tipuri de lingvistică, reliefând actualitatea și deschiderea interdisciplinară a acestei orientări teoretice. În acest scop, temele de cercetare propuse s-au înscris în câmpul studiilor integraliste, iar conținutul lor ca atare a fost structurat în două module principale: *noțiuni fundamentale și Coșeriu contemporan*” (Faur 2013, 22).

A doua ediție a Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu”, organizată de același Colectiv de lingvistică generală și semiotică al Departamentului de limba română al Facultății de Litere, în colaborare cu Centrul de studii integraliste „Eugeniu Coșeriu”, care a avut loc în

perioada 1-12 iulie 2013, la Cluj-Napoca, intitulată Atelierul pluridisciplinar „Eugeniu Coșeriu și lingvistica secolului al XXI-lea”, a continuat ca tematică prima ediție a Școlii, fiind centrată pe „aprofundarea cercetării științifice și a dialogului academic suscitată de teoria lingvistică a lui Eugeniu Coșeriu” (*apud Circulara Atelierului pluridisciplinar „Eugeniu Coșeriu și lingvistica secolului al XXI-lea”, 1-12 iulie 2013, Cluj-Napoca*).

Ediția a treia a Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu”, intitulată „Integralismul lingvistic și moștenirea saussuriană”, care s-a desfășurat în perioada 27 iunie – 8 iulie 2016, la Cluj-Napoca, a fost „dedicată [...] în principal relației dintre lingvistica integrală a lui Eugeniu Coșeriu și structuralismul lingvistic, implicit concepția științifică a lui F. de Saussure” (*apud Circulara Școlii de vară „Integralismul lingvistic și moștenirea saussureiană”, 27 iunie – 8 iulie 2016, Cluj-Napoca*). Această a treia ediție se înscrie, pe de o parte, în seria manifestărilor științifice consacrate lui Ferdinand de Saussure, în anul 2016, odată cu împlinirea unui secol de la publicarea celebrului *Curs de lingvistică generală*, și, pe de altă parte, în zona evenimentelor dedicate relației dintre lingvistica integrală și structuralismul lingvistic, dintre care amintim al patrulea Congres Internațional de lingvistică integrală, *OLTRE SAUSSURE. L’eredită științifică di Eugenio Coseriu*, Udine, 2013².

Dintre marii profesori, din România și din străinătate, care au predat la aceste prime ediții ale Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu”, îi amintim pe: Prof. dr. Mircea Borcilă (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România), Prof. dr. Johannes Kabatek (Universitatea din Zürich, Elveția), Prof. dr. Jesús Martínez del Castillo (Universitatea din Almería, Spania), Prof. dr. Vincenzo Orioles (Universitatea din Udine, Italia), Prof. dr. José María Bernardo (Universitatea din Valencia, Spania), Prof. dr. Emma Tămâianu-Morita (Universitatea Kindai din Osaka, Japonia), Prof.

² Amintim seria de congrese consacrate lingvisticii lui Eugeniu Coșeriu: Aix-en-Provence, Franța, 2007, Cluj-Napoca, România, 2009, Almería, Spania, 2011, Udine, Italia, 2013, Potsdam, Germania, 2015, evenimente care demonstrează anvergura și fertilitatea lingvisticii integrale, precum și marele interes științific internațional manifestat pentru această paradigmă lingvistică.

dr. Karl Lettner (Universitatea din Viena, Austria), Prof. dr. Anne-Marie Houdebine-Gravaud (Universitatea Paris Descartes, Franța), Dr. Cristian Bota (Universitatea din Geneva, Elveția), Lect. dr. Eugenia Bojoga (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România), Lect. dr. Oana Boc (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România), Lect. dr. Cornel Vîlcu (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România), Lect. dr. Dina Vîlcu (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România), Lect. dr. Cristina Varga (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România), drd. Ciprian Speranza (Universitatea din Basel, Elveția), drd. Mircea Minică etc.

Prelegerile și cursurile profesorilor au fost axate pe mai multe direcții ale integralismului lingvistic: „deschiderile integralismului lingvistic”, raportul dintre doctrina coșeriană și cognitivism, temeiul coșerian și șansele integralismului etc. (Mircea Borcilă); lingvistica integrală în ansamblul său (Mircea Borcilă, Cornel Vîlcu, Eugenia Bojoga, Oana Boc); lingvistica vorbirii (Jesús Martínez del Castillo, Dina Vîlcu); metalimbajul și problematica sa (Vincenzo Orioles); funcția semnificativă și universalitățile limbajului (Cornel Vîlcu); arhitectura limbii istorice (Vincenzo Orioles); lexematica (Eugenia Bojoga); lingvistica textului și poetica (Mircea Borcilă, Emma Tămâianu-Morita, Oana Boc etc.); metaforologia (Mircea Borcilă, Oana Boc, Elena Faur, Diana Faur, Flavia Teoc, Alexandrina Tomoiagă etc.); problematica limbajului și a epistemologiei la Eugeniu Coșeriu (José María Bernardo); relația dintre lingvistica integrală și structuralismul lingvistic (Vincenzo Orioles, Eugenia Bojoga); integralismul și paradigma interacționist-socială în științele umane (Cristian Bota); relația dintre integralism și cognitivism (Elena Faur); semnificatul lexical și învățarea limbilor (Dina Vîlcu); lingvistica integrală și semiotica (Cornel Vîlcu, Cristian Pașcalău); teoria traducerii la Eugeniu Coșeriu (Cristina Varga); ipoteza Sapir-Whorf și Eugeniu Coșeriu (Karl Lettner), conceptul de „normă” și aplicațiile lui actuale (Anne-Marie Houdebine-Gravaud); relația dintre afectivitate, imaginație și limbajul ca *enérgeia* (Ciprian Speranza).

Seminarele și mesele rotunde au avut ca punct de plecare discutarea prolifică și incitantă a unor texte fundamentale de lingvistică integrală: *Creația metaforică în limbaj* (moderatori: Eugenia Bojoga, Diana Faur, 2013), *Diacriticon tes ousias: zece teze despre esența limbajului și a semnificatului* (moderatori: Cornel Vîlcu, 2013; Dina Vîlcu, Eugenia Bojoga, 2016); *Logica limbajului și logica gramaticii* (Cornel Vîlcu, 2013), *Nu există schimbare lingvistică* (Oana Boc, 2013), *Principiile lingvisticii ca știință a culturii* (moderator: Cristian Pașcalău, 2013, 2016), *Rugăciunea ca text* (Eugenia Bojoga, 2013), *Semn, simbol, cuvânt* (moderator: Cristian Pașcalău, 2013), *Teze despre relația limbaj-poezie* (Oana Boc, 2013).

Școala de vară „Eugeniu Coșeriu” a fost organizată impecabil de către membrii comitetului de organizare: Eugenia Bojoga (2012 – director al Școlii de vară, 2013, 2016 – director al Școlii de vară), Cornel Vîlcu (2012, 2013 – director al Școlii de vară, 2016), Oana Boc (2012, 2013, 2016), Dina Vîlcu (2013), Cristina Varga (2012, 2013, 2016), Cristian Pașcalău (2013, 2016), Elena Faur (2012, 2013, 2016), Diana Faur (2013), Flavia Teoc (2013).

Subliniem, în încheiere, amploarea, profunzimea și subtilitatea prelegilor Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu”, emulația științifică care a dominat seminarele și mesele rotunde, înalta intelectualitate impusă de prezența în cadrul Școlii a unor mari personalități, precum și a unor discipoli coșerieni extrem de pasionați, interesul și implicarea cursanților în activitățile Școlii. Un eveniment românesc de excepție, dedicat unui savant român care a generat cea mai originală doctrină lingvistică a contemporaneității, o doctrină lingvistică românească.

Bibliografie

- Bojoga, Eugenia, *Două spirite tutelare: Eugeniu Coșeriu și Mircea Borcilă*, în „Limba română”, XXIII, nr. 5-6 (215-216), 2013, Chișinău, p. 19-21.
- Faur, Diana, *Școala de vară „Eugeniu Coșeriu”, Cluj-Napoca, ediția I, iunie-iulie 2012*, în „Limba română”, XXIII, nr. 5-6 (215-216), 2013, Chișinău, p. 22-30.
- „Limba română”, XXIII, nr. 5-6 (215-216), 2013, Chișinău.

- Saramandu, Nicolae, *Lingvistica integrală: Interviu*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996.
- Circulara Școlii de vară „Eugeniu Coșeriu și paradigmele lingvisticii actuale”, 25 iunie – 8 iulie 2012, Cluj-Napoca.
- Circulara Atelierului pluridisciplinar „Eugeniu Coșeriu și lingvistica secolului al XXI-lea”, 1-12 iulie 2013, Cluj-Napoca.
- Circulara Școlii de vară „Integralismul lingvistic și moștenirea saussureiană”, 27 iunie – 8 iulie 2016, Cluj-Napoca.
- Oancea, Ileana, Obrocea, Nadia, *Centre d'études intégralistes de Cluj. Quelques repères*, în Eugenia Bojoga, Oana Boc, Dumitru-Cornel Vilcu (eds.), în *Coseriu: Perspectives contemporaines. Actes du deuxième Colloque International d'études cosériennes CoseCluj 2009*, 23-25 septembrie, Cluj-Napoca, Roumanie, Tome 1, Presa Universitară Clujeană, 2013, p. 193-207.
- Oancea, Ileana, Obrocea, Nadia, *Linguistic Integralism in the Context of Romanian Culture*, în *OLTRE SAUSSURE. L'eredità scientifica di Eugenio Coseriu*. A cura di Vincenzo Orioles e Raffaella Bombi, Firenze, Franco Cesati, 2015, p. 289-300.